

FILTERS VACCINEREN

BOL.COM

Wie zoekt op 'vaccinaties' krijgt op de site van webwinkel Bol.com een lijst met resultaten met bovenin vooral antivaccinatieboeken als 'Vaccinaties doorgeprikt' en 'Leven zonder vaccinaties'. Bol.com stelt in een schriftelijke reactie dat het bedrijf ervoor kiest om 'alle boeken die er bestaan' te verkopen. "Een belangrijke uitzondering daarop zijn uiteraard de boeken die volgens de wet niet verkocht mogen worden." **De volgorde waarin de boeken worden aangeboden wordt volgens de webwinkel bepaald door het 'klik- en zoekgedrag' van klanten.** "Op die manier vergroot je de kans dat klanten het artikel het eerst zien waar ze vermoedelijk ook naar op zoek zijn."

FACEBOOK

Facebook ligt al langer onder een vergrootglas omdat nepnieuws er snel rondgaat. Het bedrijf gaat 'misinformatie' over vaccinaties actief bestrijden, meldde het onlangs. Pagina's die foutieve informatie verspreiden over vaccinaties eindigen lager in de zoekresultaten en verschijnen niet meer als suggestie tijdens het typen in het zoekvenster. Facebook baseert zich daarbij op lijsten met 'vaccinatie-hoaxes' van autoriteiten zoals de Wereldgezondheidsorganisatie WHO. Advertenties die misinformatie verspreiden worden geweerd. **Voorheen kon bij Facebook gericht geadverteerd worden op mensen die volgens het bedrijf geïnteresseerd zijn in 'vaccinatie-controverses'. Dat kan nu niet meer.** Instagram, in handen van Facebook, hanteert een vergelijkbaar beleid.

Bij Bol.com is het algoritme de baas

Internationale techreuzen beloofden de laatste tijd te strijden tegen misinformatie over vaccinaties. Het Nederlandse Bol.com is een uitzondering met zijn principiële weigering zoekresultaten te selecteren. Heeft Bol.com een punt?

Marten van de Wier
REDACTIE GEZONDHEID EN ZORG

Hoe ga je als webwinkel of internetplatform om met onbetrouwbare medische informatie, bijvoorbeeld over vaccinatie? In de Verenigde Staten woedt vanwege een mazelen-uitbraak een verhit debat over de rol van Facebook, Google en ook webwinkel Amazon, opgepookt door een Democratisch congreslid. In Nederland ligt Bol.com onder vuur, omdat het antivaccinatieboeken prominent laat zien.

Facebook reageerde deze maand: het bedrijf wil groepen die onjuiste informatie over vaccinatie verspreiden lastiger vindbaar maken. Webwinkel Amazon schrapte na kritiek in alle stilte antivaccinatie-documentaires van zijn videokanaal. Maar in Nederland weigert Bol.com in te grijpen in het overzicht van boeken, dat tot stand komt op basis van het klikgedrag van klanten. "We vinden het niet aan ons om te bepalen wat goed en fout is, te censureren en te selecteren binnen ons assortiment", laat woordvoerder Carin Mulder schriftelijk weten.

Hoe ver reikt de verantwoordelijkheid van bedrijven? En wat geeft de doorslag: volksgezondheid of vrije meningsuiting?

Het antwoord op die vragen hangt samen met de positie van experts en betrokkenen in dit debat. Voorzitter Annemarie van Raaij van

'Die boeken dragen bij aan de vaccinatiedaling. Een hele gevaarlijke ontwikkeling.'

de Nederlandse Vereniging Kritisch Prikken vindt de actie van Facebook onbegrijpelijk. "Blijkbaar reikt de arm van de farmaceutische industrie ver", zegt zij.

Aan de andere kant staat Roland Pierik, universitair hoofddocent rechtsfilosofie aan de Universiteit van Amsterdam. Pierik is actief in de strijd tegen onjuiste vaccinatie-informatie. Het besluit van Facebook is geen beperking van de vrije meningsuiting, stelt hij. "Dat zou zo

zijn als de overheid iets zou verbieden. Dat gebeurt hier niet: het gaat om een commercieel bedrijf dat zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt. Deze informatie wordt ook niet onzichtbaar, maar scoort alleen minder hoog."

Bol.com zou een voorbeeld kunnen nemen aan Facebook, vindt hij. Hij wijst op de vaccinatiegraad in Nederland die al jaren daalt, vorig jaar met 2 tot 3 procent. "Die boeken op Bol.com dragen bij aan deze daling. Dat is een hele gevaarlijke ontwikkeling", stelt hij.

Wie zoekt op 'vaccinatie', vindt bij Bol.com pas op plek tien een boek dat voldoende evenwichtig is, zegt Hans van Vliet, hoofd van het vaccinatieprogramma van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. "De rest is een onduidelijke mix van dingen die kloppen en dingen die niet kloppen", zegt hij. "Het probleem is dat er een *false balance* ontstaat: het lijkt alsof er in de wetenschap een enorme twijfel is over vaccinatie, terwijl het gaat om een klein groepje dat onjuiste dingen zegt."

Hij vindt dat Bol in elk geval moet nadenken over zijn maatschappelij-

ke verantwoordelijkheid. Het bedrijf mag zich niet verschuilen achter het algoritme dat de resultatenpagina samenstelt. "Dat is alsof je de auto de schuld geeft van een ongeluk."

Wouter Hins, bijzonder hoogleeraar mediarecht aan de Universiteit van Leiden, neemt de meest neutrale positie in. Juridisch is Bol.com verantwoordelijk voor de informatie die het bedrijf op zijn website zet, stelt hij. Waar bedrijven als Facebook en Google nog kunnen doorgaan voor een 'neutrale en passieve tussenpersoon', vergelijkbaar met PostNL, heeft Bol.com als 'digitale supermarkt' volgens Hins een grotere rol: het bepaalt zelf hoe het de schappen inricht.

Omdat de antivaccinatieboeken over het algemeen met goede bedoelingen geschreven zijn, en niet 'te kwader trouw', is het aanbieden ervan niet strafbaar, benadrukt de jurist. Maar dat het kán, wil niet zeggen dat het ook moet. Bol.com kan er volgens Hins prima voor kiezen deze boeken niet aan te bieden, zonder van censuur beticht te worden. "Het bedrijf kan dus niet zijn handen wassen in onschuld", vindt Hins.

GOOGLE

Google liet vorige maand weten dat het bedrijf foute informatie aanpakt door het eigen algoritme steeds beter te laten selecteren op kwaliteit. Ook worden bronnen die duidelijk onbetrouwbaar zijn geweerd, bijvoorbeeld als ze schrijven in Frankrijk te zitten, terwijl ze posten uit Amerika. Google stelt dat dit ontzettend lastig blijft. Wie googlet op 'vaccinatie' en 'autisme' komt terecht bij de officiële website van het Rijksvaccinatieprogramma, waar de mythe dat vaccinaties autisme veroorzaken wordt ontkracht. **De tweede hit is de website van de Nederlandse Vereniging Kritisch Prikken, die impliciet wel het verband tussen vaccinaties en autisme legt.**